

**SHORT
CUT**

**MALE PŘIBĚHY
VELKÁ TÉMATA**

PLÁN LEKCE

Autorem lekce je:
**Centrum Edukacji
Obywatelskiej
(Polsko)**

NÁZEV:**Rafa**

Jsme si rovni? Co v současné Evropě znamená, když je někdo znevýhodňovaný?

DOPORUČENÝ VĚK:

14–18 let

DÉLKA:

- Lekce 1 – 60 min.
- Lekce 2 – 90 min.

CÍLE:

Projevit pochopení a empatii vůči lidem ze sociálně znevýhodněných skupin.

Žáci:

- se seznámí s koncepty primární a sekundární identity, sociálního znevýhodňování a sociální nerovnosti
- si uvědomují sociální nerovnost na příkladech z vlastního života
- jsou schopni určit, jaké nástroje jsou ve filmu použity k vyjadřování emocí a k vykreslení situace hlavního hrdiny

POMŮCKY:

- **PRACOVNÍ LIST 1, 2** (do každé skupiny)
- **LIST PRO VYUČUJÍCÍ 1–3**
- papírky, lepicí pásky
- psací potřeby
- tabule/flipchart

POSTUP:**LEKCE 1**

1. Nejprve připravíme učebnu. Nejvhodnější je postavit židle do půlkruhu bez lavic, vznikne tak důvěrnější atmosféra a zároveň na sebe všichni uvidí a budou se moci pohybovat uvnitř půlkruhu.
2. Přivítáme žáky a stručně jim představíme téma lekce. Před projekcí filmu doplníme informaci, že hlavním hrdinou je mladý Rafa, jehož matku nečekaně zavrou do vězení. Žáci budou mít za úkol podrobně analyzovat situaci, v níž se Rafa ocitl.
3. Následuje **projekce filmu**.

Cvičení 1 – Reakce na film

1. Zjistíme, jaké reakce a emoce film v žácích vyvolal bezprostředně po jeho zhlédnutí. Každý žák by měl říct, co se mu honí hlavou. V rychlejším tempu požádáme o pár slov všechny žáky.
2. Shrňeme, jaké emoce a myšlenky, které film v žácích vyvolal, se objevovaly nejčastěji.

Cvičení 2 – Jazyk filmu

1. Zeptáme se žáků, zda je složitá situace hlavního hrdiny zvýrazněna nějakými speciálními vyjadřovacími prostředky.
2. Po krátké diskusi žáky rozdělíme do 3–4členných skupin a rozdáme jim **PRACOVNÍ LIST 1**. Žáci mají za úkol ve skupinách hovořit o scénách, které jsou v jednotlivých rámečcích. Ptáme se:
 - *Co nám dané záběry prozrazují o Rafově osamělosti a pocitech?*
 - *Co prozrazuje první snímek: noc, prázdné ulice, osamělá postava?*
 - *Co prozrazuje druhý snímek: mříž, tma, nepřátelské prostředí?*
 - *Co prozrazuje třetí snímek: tvář policisty není vidět, pocit obklíčení, neviditelnost moci, záběr zblízka?*
3. Cvičení uzavřeme diskusí nad odpověďmi žáků.

LEKCE 2

Cvičení 1 – Kdo jsem?

1. Na úvod upozorníme žáky, že film zachycuje pouze část života hlavního hrdiny. Vysvětlíme jim, že se budeme zabývat problematikou identity.
2. Rozdáme žákům papírky a kousky lepicí pásky. Vyzveme je, aby na papírek napsali křestní jméno, příjmení, pseudonym či přezdívku veřejně známé osobnosti (nesmějí ho ukazovat ostatním). Musí se jednat o někoho, koho všichni ve třídě znají. Může to být osobnost žijící či nežijící, skutečná nebo fiktivní – důležité je, aby byla dostatečně známá (nejen ve škole; nesmí se jednat o spolužáky, učitele apod.). V průběhu cvičení kontrolujeme, zda se neobjevují urážlivé přezdívky.
3. Každý žák následně papírek nalepí na záda spolužáka po své levici (je vhodné stoupnout si do kruhu, aby všichni nalepili své papírky zároveň). Úkolem každého žáka je zjistit, kdo je. Smí se však pokládat pouze uzavřené otázky, na které se dá odpovědět jen „ano“, nebo „ne“. Žáci se několik minut volně pohybují po třídě a pokládají otázky. Jednomu spolužákovi lze položit maximálně tři otázky, oslovit je nutné co nejvíce spolužáků. Žáci, kteří uhádli, kdo jsou, si mohou sednout. Po zhruba pěti minutách hru ukončíme a vyzveme žáky, aby se posadili na svá místa. Zjistíme, kolik žáků uhádlo, kdo jsou, a vyzveme se na pár použitých jmen. Nevěnujeme ale této části cvičení příliš času, přejdeme raději k další části cvičení.
4. Dále se ptáme žáků: *Na jaké vlastnosti a informace o dané osobnosti jste se v průběhu hry vyptávali?* Odpovědi zapisujeme na tabuli do předem připraveného „kruhu identity“ (vzor viz **LIST PRO VYUČUJÍCÍ 1**). Zapisujeme slova jako například pohlaví, zaměstnání, obor, úspěchy, věk, movitost, rodinný stav. Ptáme se: *Proč jsou asi odpovědi rozdělené do více kruhů?* Na základě odpovědí žáky seznámíme s konceptem primární a sekundární identity.
5. Téma shrneme pomocí definice identity z **LISTU PRO VYUČUJÍCÍ 2**, případně si vyhledáme jinou definici, která bude průběhu cvičení odpovídat nejlépe.

Cvičení 2 – Rafův kruh identity

1. Jakmile máme hrubou představu, co tvoří identitu, vyzveme žáky, aby se zaměřili na hlavní postavu filmu. Ptáme se: *Co o chlapci víme? Kdo je Rafa?* Rozdělíme žáky do menších skupin a rozdáme jim **PRACOVNÍ LIST 2**, aby pomocí něj sestavili „kruh identity“ hlavního hrdiny.
2. Následně žáci své kruhy představí ostatním. Shrneme, které aspekty se opakovaly a které byly naopak jedinečné. Necháme žáky rozhodnout, které aspekty Rafa neovlivní, které nejsou jeho osobní volbou, ale přesto ovlivňují jeho život, a to, jak se k němu chovají ostatní.

Cvičení 3 – Scéna na policejní stanici

1. Požádáme žáky, aby si vybavili scénu na policejní stanici. Probereme společně, co si z ní pamatují. Dva dobrovolníci před třídou znovu přehrají rozhovor na stanici. Nepřihlásí-li se dobrovolníci, znovu scénu promítneme.
2. Poté vyzveme žáky, aby shrnuli, co zrovna viděli. Ptáme se: *Jak se choval policista? Jak se choval k Rafovi? Co asi policista cítil? Jak Rafa zareagoval? Jak se asi cítil Rafa?* Vysvětlíme, jak vypadá přezíravé chování, a zeptáme se žáků, z čeho asi vychází, co ho vyvolává. Žáci by měli sami přijít s některými z odpovědí – například Rafa je z jiné části města, je mladý, chudý, matka je ve vězení, stojí na okraji společnosti. Zapisujeme tyto důvody na tabuli do takzvané tabulky privilegií. Připíšeme k nim antonyma a seznámíme žáky s problematikou sociálního zvýhodnění/znevýhodnění. (Vzor tabulky privilegií a definice sociálního zvýhodnění viz **LIST PRO VYUČUJÍCÍ 3.**)
3. Na závěr žáky vyzveme, aby ve dvojicích probrali své osobní zážitky, kdy měli pocit, že se jim stejně jako Rafovi nedostává rovného zacházení (ať už si připadali zvýhodnění, či znevýhodnění). Ptáme se: *Jak jste se v tu chvíli cítili? Jak jste se s tím vypořádali?* Připomeneme žákům, jak reagoval Rafa (žádal policistu o rovné zacházení, prosil, snažil se působit jako někdo jiný, choval se agresivně a nakonec se stáhl do sebe).
4. Na závěr cvičení společně probereme dvě až tři příhody. Diskutujeme s žáky o jejich osobních zkušenostech a emocích.

PŘÍLOHY

PRACOVNÍ LIST 1 – Záběry z filmu

1.

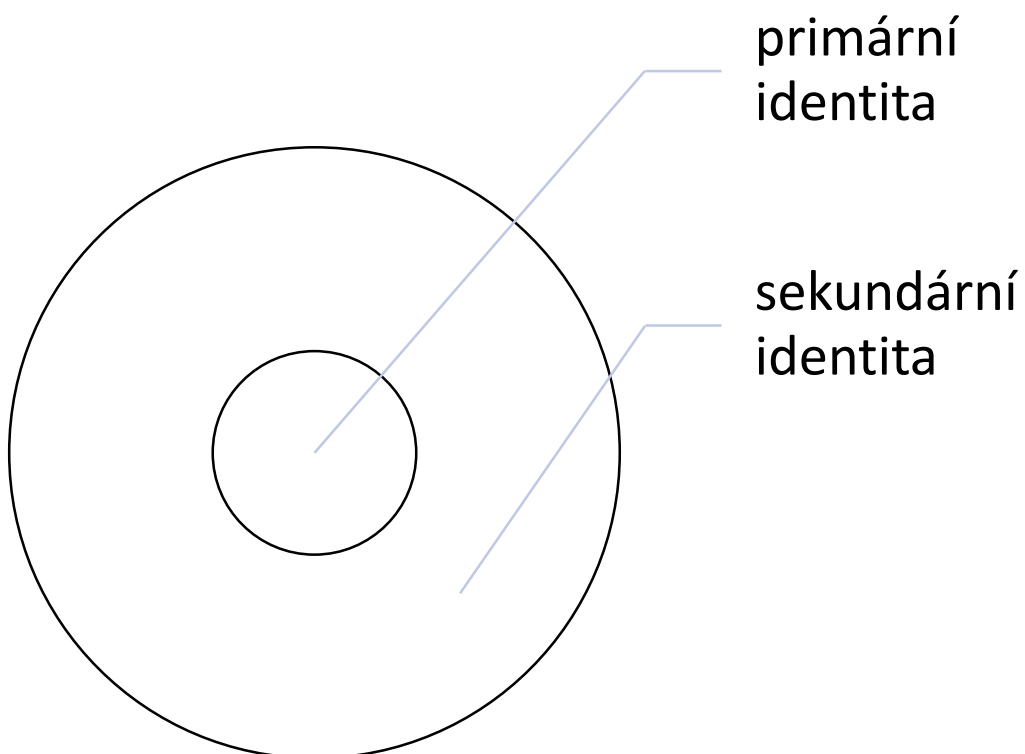

2.

3.

Identita

Skládá se z mnoha osobnostních rysů a aspektů. Některé osobnostní rysy nás řadí k určitým sociálním skupinám nebo nás z nich naopak vyčleňují. Individuální charakteristikou se podobáme ostatním lidem nebo se od nich naopak lišíme. Na jednu stranu chceme, aby nás ostatní brali jako jedinečné (identita jednotlivce), na druhou stranu chceme patřit mezi ostatní (skupinová identita).

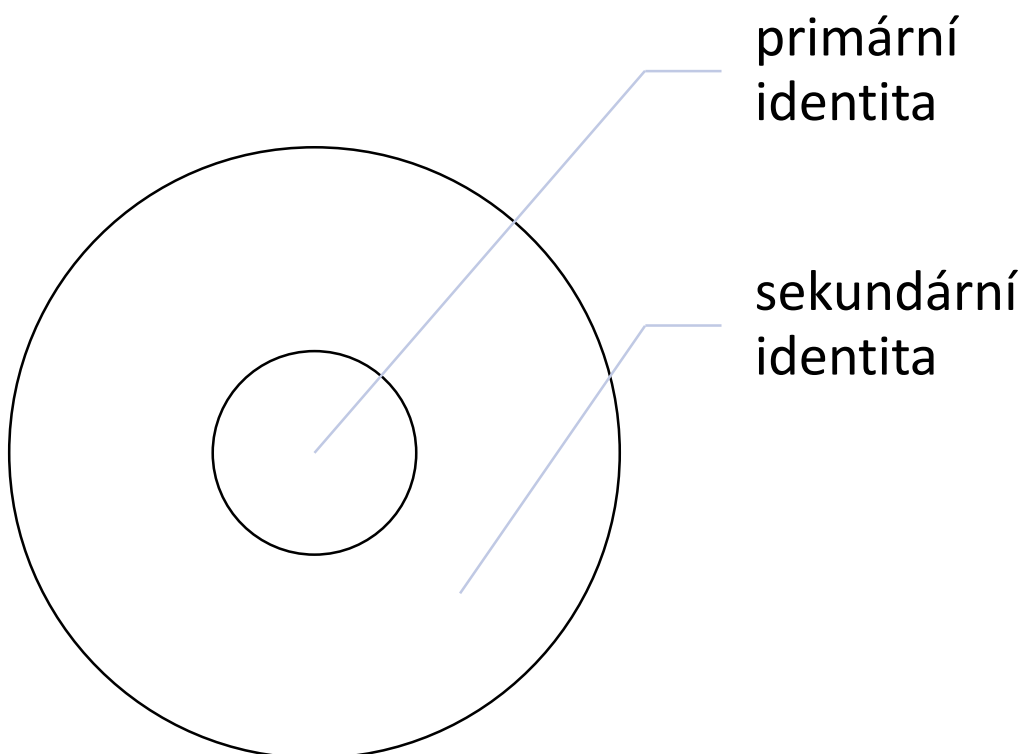
Primární identita

- kam jsme se narodili nebo kde jsme se pohybovali v raném dětství
- je celoživotní, jednatelce ji obtížně mění a nemá nad ní nadvládu
- jedná se o aspekty ve vnitřním kruhu

Sekundární identita

- kam jsme se zařadili v průběhu života
- může se měnit, snáze se ovládá a mění podle našich potřeb
- jedná se o aspekty ve vnějším kruhu

PRACOVNÍ LIST 2 – Rafův kruh identity

Tabulka privilegií

	
Dítě	Dospělý
Chudý	Bohatý
Horší část města	Dobrá čtvrť
Zločinci (i potencionální)	Občané dbající zákona
Další... (seznam doplňte spolu se žáky)	

Privilegia

Představují v kontextu sociální nerovnosti výhody, sociální zvýhodnění (např. lepší zacházení, snazší přístup k materiálním statkům a informacím), kterého se dostává pouze určité sociální skupině a jejím členům. Důvodem je, že lidé danou skupinu považují za společensky hodnotnější, výše postavenou, celkově za „lepší“. Proto se to, jak s námi ostatní zacházejí, neodvíjí ani tak od našeho chování, nýbrž od aspektů primární identity, tedy aspektů, které nemáme šanci ovlivnit a nevybrali jsme si je. Tento paradox zapříčiňuje sociální nerovnost.